

FIA - FAIA

Sant iulian de cerdanyola

Boga

2023

24 de desembre

 Patrimoni
cultural
immaterial

 festa
patrimonial
d'interès nacional

BENVINGUDA

Com cada any a la vigília de Nadal, els i les fallaires de Cerdanyola i Bagà aturem l'avenç de la foscor i festegem l'allargament dels dies. I ho fem amb la nostra festa més emblemàtica, la Fia-faia.

Al decaure el dia, enfilem amb les faies a l'espatlla cap al Clos i el Siti de forma lleugera, per tal de no fer tard. Amb el crit de "fia-faia, fia-faia que el foc ens il·lumini fins l'alba", encenem les faies, i una corrua de foc i llum baixa muntanya avall il·luminant la nit més llarga de l'any.

Acompanyat del repic de les campanes, el foc s'escampa per cada racó de la plaça. Amb el "crec-crec" de les faies, les guspies voleiant i la melodia de "fia-faia, fia-faia, Nostre Senyor ha nascut a la paia", les faies van cremant una a una, entre rialles i corredisses de tots els participants.

En sentir els primers tocs de música, petits i grans ens agafem de les mans i formem un cercle al voltant de la foguera per ballar la dansa de la fia-faia, "la rotllana al voltant del foc". Expressió d'alegria, d'acollida i el renéixer en comunitat.

Tot plegat esdevé un espectacle únic i màgic, de felicitat i germanor que obre les portes al Nadal.

Tradició que s'ha convertit en un segell d'identitat, de pertinença, d'un profund sentiment de poble que gràcies a la perseverança i la tossuderia de la nostra gent hem sabut conservar des de temps immemorials. Herència que hem sigut capaços d'obrir i fer visible a la comarca, al país i al món. I no tinc cap dubte que aquesta festa nostra perdurarà molt temps enllà.

I deixeu-me acabar amb un desig personal. En els últims temps, estem vivint dies convulsos que alteren la vida de moltes persones d'arreu del món. La poca consideració i estima al nostre planeta està desencadenant catàstrofes naturals devastadores. Les rancúnies, l'odi i les ànsies de poder ens du a voler aniquilar pobles i cultures. Que el foc de la Fia-faia ens porti la llum per trobar el camí del respecte, l'avinença, la solidaritat i la pau, que tanta falta ens fa en els nostres dies.

Molt bona Fia-faia i un feliç Nadal a totes i a tots!

Carme Casals i Rosell
Alcaldesa de Sant Julià de Cerdanyola

SALUTACIÓ

Un dels moments més bonics del meu cicle vital anual és el lapse de tres hores quan, la vigília de Nadal, Bagà i Sant Julià de Cerdanyola actuen com antany, i anuncien, mitjançant un ritus de foc vegetal, que som a les portes de Nadal. En el panorama d'allò que anomenem patrimoni, un dels principals elements de valor rau en la raresa del bé en qüestió. És a dir, en l'escassetat que el fa singular i, per tant, diferent. Això permet que sigui un bé explotable, que no és un fet dolent, ans al contrari. L'únic requisit que demanaria és que no es massifiqui, i de moment la festa va resistint. Suposo que la data, tant vinculada arreu a les celebracions de reagrupament familiar hi ajuda.

La Fia-faia, que és la manifestació festiva del Nadal a Bagà i Sant Julià, ha canviat molt en els darrers cinquanta anys. De relegada potser a un caràcter infantil, ha pres una major rellevància i després de la baixada omple les places de les dues poblacions amb l'enriquiment ritual de la dansa. Tot plegat transcendeix les oloroses torxes d'espígol amb les quals la canalla d'altres indrets surt a esperar i rebre els Reis d'Orient. La tipologia de falla alt-berguedana és interessantíssima: la seva alta capacitat lluminària s'afegeix a la possibilitat que hom té de deixar-la cremant de manera somorta i recuperar-ne la vivor amb rapidesa a través d'un simple moviment. Ha esdevingut una eina de construcció d'identitat, mereixedora de protecció i divulgació.

Tinc un cert escepticisme envers la noció de patrimoni immaterial. Com a participant de la festa baganesa puc dir que l'església de sant Esteve, les espatlles que carreguen les faies, la planta que les forma o el foc que ens escalfa i el fum que ens activa els llagrimals, són ben materials, com materials —per humans— són els transmissors dels sabers de la festa. Pel que fa a la meva vivència personal, em refereixo —entre d'altres— al Llorenç, degà dels qui encara actualment baixen des del Siti de Bagà, al Xavier, puntal entre els mantenidors de la festa, o a la Paller, que em va explicar per telèfon com es feia el toc d'Oració que encara faig cada any abans de repicar. Per això us animo a considerar també patrimoni els elements materials damunt dels quals se sosté la pràctica festiva.

Segons va dir-me el vell campaner de Cervera, Jaume Font, les campanes són *la veu de Déu*. L'emoció de realitzar el toc d'Oració abans del repic de campanes és, doncs, per a mi major que la que sento durant el repic mateix, atès que amb ell em sento proper i mantenidor d'un saber transmès per una persona a qui no li he vist el rostre. Sonen les campanes horàries mentre arribo, esbufegant, a dalt. Comencen les batallades espaiades de la campana grossa (*una per cada avemaria*) i les tres tandes, de tres batallades cadascuna, amb la campana mitjana (*el parenostre per a les ànimes del purgatori*). Només aleshores es dona (o s'hauria de donar) el foc procedent de les altures a la resta de vilatans, per tal que esclatin la lluminària col·lectiva i la dansa que mena a la joia comunitària. Dementre, les campanes ja anuncien que, ara sí, és Nadal. El joc que amb elles hi faci el campaner de torn, ja no té gaire importància.

És aleshores quan tots conjuntament, a través de la flama d'aquestes atxes o torxes, tant rudimentàries com fascinants, vessada en innumbrables foguerons per tota la trama urbana que de la fosca de la nit més llarga en fem, una vegada més, llum i dia. Llum de saber almenys qui som per il·luminar-nos en el camí vers un futur de per si ja prou incert i desconegut. Que el *nascut a la paia*, avui tant oblidat i molt menys invocat, ens hi ajudi.

Daniel Vilarrúbias Cuadras
Historiador de l'Art i arxiver. Campaner a Bagà una vesprada l'any

FIRA-FAIA

**DISSABTE 9
DESEMBRE**
Sant Julià de
Cerdanyola

16 h | Obertura de la fira d'artesans i productes de proximitat a la Plaça de l'Església i entorn.

17.30 h | L'ànima de la Fia-faia, petita representació teatral que inclourà la construcció i crema d'algunes fia-faies.

18.30 h | Taller de danses tradicionals recuperades per la Berguedana de Folklore Total.

16 h a 20 h |

- Al voltant de l'Església, Exposició de fotografies del Concurs de Fotografia de la Fia-faia 2023.
- Espai per menjar i beure situat davant de Cal Arderiu amb la food truck Sal i Pebre, la Creperia Filomera, etc.
- A la parada de l'Ajuntament podreu fer un Tast de formatge amb codonyat i vi calent (A càrrec del grup de gent gran del centre cívic, l'escola l'Albiol i l'Ajuntament).

Bagà

**DISSABTE,
9 desembre**

**DIVENDRES,
15 desembre**

Sant Julià de C.

**DIUMENGE,
10 desembre**

**DILLUNS,
1 gener de 2024**

ACTES PARAL·LELS

11 h | *Al Pati d'Armes de Palau*
Taller de construcció de fia-faies.

19 h | *A l'Església parroquial de Sant Esteve*
Concert a càrrec de **Q VOCE: 3 veus, 3 estils, 1 sentiment.**

Entrega de premis del Concurs de Fotografia de la Fia-faia 2023

11 a 13.30 h | *A la plaça del Centre Cívic*
Activitat familiar "LA VEU DE L'INFANT"
Podeu participar en una jornada de jocs col·laboratius per a famílies i jovent amb materials cedits pel banc de recursos del CAE (CAE, formació i serveis socioculturals). Durant aquesta jornada, el jovent i les famílies podran fer xapes, imants, jugar amb xanques, pedaladors, malabars, entre altres jocs alternatius.

19 h | *A l'Església parroquial de Sant Julià de Cerdanyola*
Concert de Nadal, a càrrec de la Coral Estel de Gironella.

PORTADA DEL FOC DE FAIA

**DIJOUS 21
DESEMBRE**

**Bagà i Sant Julià
de Cerdanyola**

14.45 h | Trobada de grups de fallaires de Bagà i de Cerdanyola a la Torre de Faia.

15 h | Sortida amb el foc des de la Torre de Faia.

16.30 h | Bagà | Recepció del foc i dipòsit del Foc de Faia a l'Ajuntament.

18 h | Sant Julià de Cerdanyola | Arribada a Cerdanyola i dipòsit del Foc de Faia a l'Ajuntament.



Encesa del Foc de Faia a la Torre de Faia, any 2022 | Foto: Jordi Garcia Petit

FIA-FAIA

DIUMENGE 24 DESEMBRE

Bagà

16.30 h | Concentració del grup de fallaires que baixen des del Siti a la plaça Catalunya.

17.15 h | L'alcalde lliura el **Foc de Faia** al president de l'Associació de la Fia-faia perquè el pugi al Siti i s'hi encengui la foguera on s'encendran les faies.

18 h | Encesa d'una foguera al Siti visible des de Bagà i des de Sant Julià de Cerdanyola.

18.30 h | Inici de la baixada del grup de fallaires des del Siti.

18.50 h | Rebuda del grup de fallaires davant de l'església parroquial de Sant Esteve i Encesa de faies infantils al balcó de l'Ajuntament.

19 h | Toc d'oració. Entrada del grup de fallaires a la plaça Catalunya i encesa de les fia-faies.

Seguidament, amb les fia-faies a mig cremar, pujada pel carrer Major fins a la plaça Porxada.

Per acabar, cançó i dansa de la Fia-faia al voltant de la foguera i coca amb all-i-oli de codony per a tothom.

DIUMENGE 24 DESEMBRE

Sant Julià de Cerdanyola

17.30 h | L'alcaldesa puja el **Foc de Faia** al Clos per encendre la foguera on s'encendran les faies.

18 h | Encesa de la foguera al Clos, encesa de les fia-faies i inici de la baixada fins a la plaça de l'Església.

- Repartiment de mocadors a les faies enceses.

Itinerari: Encesa al Clos, baixada cap a la Creu, Ca l'Agustí, Cal Rosell, Cal Salat, La Sala, Cal Sastre i arribada a la plaça de l'Església per Cal Tet.

18.15 h | Arribada a la plaça de l'Església, encesa de les fia-faies que s'esperen a la plaça de l'Església i repic de campanes.

18.45 h | Ball de la Fia-faia al voltant del foc de la plaça de l'Església.

19 h | Tast d'all-i-oli de codony amb torradetes i cava.

LA FIA-FAIA, UNA FESTA ANCESTRAL PLENA DE FUTUR

Quan el 2001 es va fer la darrera reforma de la festa, la intenció era donar-li un nou impuls, cosa que efectivament ha anat passant. La baixada recuperada en el seu últim tram, la dansa, nova, que en substitueix una d'antiga, poc adequada als nostres temps (avui desfasada), la música, d'inspiració tradicional, que no ofega els nostres antics crits de *Fia-faia!* que encara s'escolten... No calia inventar res, dins el possible s'havia de recuperar i en el seu cas actualitzar aquells elements que li havien donat vitalitat i que s'havien anat perdent per l'atzar dels anys. Ha sigut un bon camí. Tanmateix alguns apartats de la proposta de reforma que se'm va encarregar, no va ser possible aplicar-los en aquell moment, perquè no es va trobar la manera. Tot va ser àmpliament debatut a les *Jornades de la Fia-faia i les festes del foc* del 2001.

Un dels casos va ser el foc de Faia, que des de 2021 s'encén al peu de la torre, el dia exacte del solstici actual, el 21 de desembre, abans de la reforma del calendari pel papa Gregori XIII el solstici era el 24, i les celebracions associades, el propi Nadal, es van mantenir en aquest dia. Encenem la flama de Faia el 21 per fer present que celebrem una festa solsticial, i ho fem a Faia, perquè era el lloc d'origen de la primitiva baixada, un lloc mil·lenari citat ja el 973; d'allà la flama baixa a Bagà i arriba a Cerdanyola, i amb aquesta flama s'encendran les faies el 24, com és tradició.

Un altre cas, a Bagà, en l'antiga manera de celebrar la festa, els més petits cremaven una petita faia als balcons de cada habitatge, una mica més grans ja podien fer-ho davant de cada casa, i des de l'adolescència corrien per la Vila. Aquesta tradició va ser magníficament descrita el 1916 per mossèn Andreu Rovira. Explica com a l'antiga vila, sense enllumenat públic, una munió de petites faies il·luminaven les velles façanes, trencant la foscor, amb els crits infantils de Fia-faia, als que immediatament s'afegirien els dels mitjans i els adults. Les faies als balcons es van perdre, com la mateixa baixada, el 1936. Serà un encert que de manera simbòlica, com en el Foc de Faia, se'n guardés el record, incorporat a la celebració. Un bateig de foc que els nostres infants recordarien sempre. Amb alguns xics cremant una petita faia al balcó de l'ajuntament, es recuperaria una tradició que és una meravella. La història ens enriqueix.

A Cerdanyola, en temps republicà Cerdanyola del Forcat, no hi ha constància d'aquesta tradició, malgrat que sí que es produïa la incorporació dels més petits a la festa. El que solia passar era que els més xics cremaven faies a les eres de cada casa, sobretot els que vivien més allunyats del poble, a la Guingueta i a altres cases escampades. Actualment, de fet, la participació dels més petits, des de l'escola, a la Fira faia, i en tots els actes vinculats a la festa, és remarcable i destacada.

Enguany, quan celebrem la festa, estarà encarrilat el naixement de la Federació de Falles i Haros de Catalunya, que harmonitzarà i defensarà els interessos de tots els pobles que cremen falles, del solstici d'estiu i del d'hivern.

Xavier Pedrals Costa

Assessor de la Càtedra d'Educació i Patrimoni Immaterial dels Pirineus
Responsable de Recerca i Divulgació de l'Associació de la Fia-faia



Ziga zaga | Albert Codina. Premi Bagà 2022



L'estel | Albert Codina. Premi Sant Julià de Cerdanyola 2022

I RECORDEM...

20è Concurs de fotografia de la festa de la Fia-faia 2023-2024

NOVETAT! Aquest any el concurs de fotografia de la Fia-faia canvia de format!

Podeu participar-hi etiquetant les vostres fotografies a Instagram i a X amb la menció **@acbergueda** i les etiquetes **#fiafaiabaga** o **#fiafaiacerdanyola**, fins el dia 26 de desembre.

Els guanyadors seran per votació popular a partir de les fotografies finalistes determinades pel jurat.

Podeu consultar les bases completes a les pàgines web dels ajuntaments de Bagà, de Sant Julià de Cerdanyola, de l'Arxiu comarcal del Berguedà o accedint al QR següent:



Recuperem l'antiga tradició de penjar les fia-faies als balcons!

Demanem a veïns i veïnes que pengin les fia-faies als balcons uns dies abans de la celebració de la festa per recuperar aquesta antiga tradició que encara tenim pendent.

Recollida de llavors de Fia-faia

Fem una crida perquè quan confeccioneu les fia-faies recolliu les llavors que cauen a terra. Fiqueu-les en una bossa i dipositeu-les a l'Ajuntament de Bagà o al Centre del Parc Natural del Cadí-Moixeró. En farem una plantació experimental per compensar l'escassetesa actual. Gràcies.

No lligueu les fia-faies amb cordill de plàstic, si us plau.

COL-LABORADORS

Acertec	626792973	Fusteria el Pi	938245018
Assessoria Ramos Bagà	938244702	Gemma Noguera	938244078
Autoescola Jordi	639777481	Infocadí	620648996
Autogiba 4x4	938227118	Instal·lacions Erra	669026025
Bar Cal Ramón	938245008	Instal·lacions Moré	938244135
Bar Centre	938244004	Instal·lacions Tiraval	676121057
Bar Claudia	938244027	Instom Bagà	938244369
Bar Cristall	938244161	Jordi Noguera	659000503
Bar el Caliu	938244854	La Mia Pizza	643655387
Bar L'Englantina	650243771	La Muga Taller de Flors	669455203
Bar Porxada	938245032	La Pineda	938244515
Basar Europa Àsia	652978081	Mobles Pons	938244270
Bon Àrea	938244484	Molí del Casó	938244076
Bover Instal·lacions	938245050	Niu Nou	938244253
Ca l'Amagat	938244032	Pa i Llaminaures Fia Faia	632791530
Ca l'Ovidi	938244361	Papereria Alfil	938244040
Ca la Vermella	938244528	Parc Natural Cadí-Moixeró	938244151
Cal Arderiu Turisme Rural	938227487	Pedrastuc	659529184
Cal Batista	938244126	Pedro Cáceres	679789778
Cal Picas	618636533	Peixateria Hilario	938244729
Cal Tutà	938341835	Perruqueria Abel	938244066
Calçats Torrella	938244421	Perruqueria Elisenda	938244614
Càmping Restaurant Bastareny	938244420	Perruqueria Harmony	930329319
Carnisseria Patri	938244865	Pizzeria Da Bianco	660215852
Centre de Podologia	938290230	Reformes i Manteniments Bonet	678510971
Clares Bagà	686417817	Rellotgeria Floristeria Esther	938227301
Clinica Dental Basterretxea	938244378	Residència Canina	696480654
Comercial Caballé	938244058	Residència Salarich-Calderer	938245010
Construccions Jordi Amills, S.L.	938244493	Santuari de Paller	650812924
Construccions Pendís	938244173	Serveis El Boix	628134035
Construccions Rueda Artigas	660514650	Setze.net Bagà Informàtica	938244874
Cuvic	938244878	Spar Supermercats	938244229
Disila Interiorisme	610079353	Supermercat Bagà	634782934
El Cabàs	610694338	Taller Pedrals Tristante	938244180
Embotits Ca la Masa	646371601	Taxi Joan Calvo	699055991
English Bus	938244599	Taxitrail Jordi Calvo	686349857
Estètica Xandri	646754956	Tocineria Cal Ton	938227191
Farmàcia Roser Cascante	938244101	Topografia Boixader	650159912
Ferreteria Alfred Garcia Clavel	938227524	Trementina,	
Finques Bagà	661781971	Espai de Salut i Bellesa Natural	628220566
Fisio Sport	722352354	Vins i licors Paller	938244033
Fleca Argente	938227318	Xarcuteria - Carnisseria	
Folcrà	938244418	Montse Saus	938227063
Forn Cal Lluïset	938227330		
Forn Sant Esteve	938244753		
Fruites Benjamí	938244338		
Fruits del Bosc	650913163		

Organitza:



Ajuntament
de la Vila de Bagà



Ajuntament
de Sant Julià de Cerdanyola

Col·laboren:



Consell Comarcal
Berguedà



**Generalitat
de Catalunya**



**Diputació
Barcelona**

Xarxa de municipis



Parc
Natural
del Cadí-Moixeró



XAC

Xarxa
d'Arxius
Comarcals
Arxius Comarcals del Berguedà